

Tisztelt Szervezőbizottság!

Ezúton fejezem ki köszönetemet azért a lehetőségért, hogy az MTA Geokémiai Kutatóintézete részt vehetett az április 17–20. között, a Magyar Természettudományi Múzeumban megrendezett Földtudományos Forogtatás eseményén. A részvétel múltott a szervezőkön, akik az utolsó pillanatban beillesztették a programba az intézet javaslatait és múltott az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet munkatársain, akik az amúgy is szűkös standjukon önálló helyet biztosítottak részünkre.

A Geokémiai Kutatóintézet dolgozói, kutatók és nem kutatók egyaránt, komolyan vették ezt a lehetőséget, és nagy lelkesedéssel kezdték összeállítani a stand anyagát. Ez a lelkesedés csak fokozódott, amikor a látogatók nem szűnő érdeklődését megtapasztalták, és a négy napos esemény fáradalmi ellenére az utóbbi idők egyik legfel-emelőbb élményeként emlékeznek vissza. Igen, felemelő volt látni a sok kíváncsi, érdeklődő gyereket a kutatók köré csoportosulva, a kutatástól távol levő, de a tudomány iránt érdeklődő embereket, amint esetenként újabb kérdésekkel jönnek vissza a standokhoz. És lelkesítő volt látni a kutatókat, fiatalokat és idősebbeket egyaránt, amint lelkesen magyarázzák a tudományos eredmények hasznát, amint a mindennapi kutatómunka elefántcsonttoronyából kilépve lubickolnak a látogatók érdeklődésének fényében. Aki nem volt ott, annak talán túl patetikusnak hatnak ezek a szavak. Aki ott volt, részt vett a munkában, vagy csak kilátogatott a kiállításra, annak ismerős érzést jelentenek.

Nagyszerű volt, a szakma általam megtapasztalt egyik legfontosabb eseménye. Azok a látogatók, akik mosolyogva, valami új tudás birtokában elégedetten távoztak a kiállításról, legalábbis fenntartásokkal fogják kezelni a hazai tudományt, kutatókat, egyetemi oktatókat negatív színben feltüntető nyilatkozatokat. Ezek az emberek támogatást jelentenek, visszaigazolást, hogy amit csinálunk az valóban fontos a társadalom számára és ezt át is tudjuk adni. Gratulálok a szervezőknek, akik kitalálták a rendezvény ötletét, akik energiát és időt nem kímélve intézték a kiállítás ügyeit, akik szponzorokkal tárgyaltak. Remélem, hogy minden évben lesz lehetőség a Föld Napjához kapcsolódóan egy ilyen rendezvény megszervezésére.

Ehhez kívánok Jó Szerencsét!

Budapest, 2008. április 24.

Üdvözlettel
DEMÉNY Attila
az MTA doktora,
a GKI igazgatója

Események

X. Bányászati, Kohászati és Földtani Konferencia, 2008. április 3-6, Nagyszeben „Nemzetközi konferencia magyar nyelven!”

Április elején került megrendezésre a tizedik Bányászati, Kohászati és Földtani (BKF) Konferencia. Idén a helyszín a régi szász nagyváros, Nagyszeben volt, amely 2007-ben Luxemburg mellett Európa Kulturális fővárosa címet viselhetett. Az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság (EMT) és a Magyarhoni Földtani Társulat (MFT) szervezi évente ezt a találkozót, ahol az erdélyi és magyarországi földtudományokkal foglalkozó szakemberek és diákok magyar nyelven mutatják be egymásnak tudományos eredményeiket. A konferenciához egy bányász-kohász, és egy földtani kirándulás kapcsolódott, valamint egy előadói nap, amelynek délelőttjén ünnepi megnyitó és plenáris előadások, délután pedig hat párhuzamos szekcióban több, mint ötven előadás hangzott el.

A földtani kirándulást WANEK Ferenc (EMT) vezette, aki a geológiai érdekességek mellett a hely történelmi, néprajzi vonatkozásait is érdekesítő módon adta elő és részletesen ismertette a kirándulásvezetőben. Az egy napos kirándulás Vízakna sóbányáinál kezdődött, ahol többek közt láthattuk a Feneketlen-tavat, és a helyreállított szecessziós fürdőépületet. A Szelindeki-vár épületének impozáns mérete és elrendezése alapján királyi várnak épülhetett, de erre írásos dokumentumok nem utalnak. Dolmány felé haladva a pannóniai korú növényi kövületekben és Ostracodákban gazdag „körtefás feltárás” látogattuk meg, ahol növényi maradványok és állati lenyomatok gyűjtésére volt lehetőség. Nagytalmács délkeleti sarkában megtekintettük a Nagytalmácsi Kavicskő Formáció típusfeltárását. Csodás megálló volt a Cód-patak völgyének Szebeni-havasok közé szorult része. Innen Nagy- és Kis-Disznód felé buszoztunk tovább, ahol felsétáltunk a Szent Mihály-hegyen álló vártemplomhoz, amely a hasonló erdélyi szász építmények legrégebbike (XII. század végi). A vártemplom udvarán számos szarmata korú, feleki konkráció (gömbkő) található, amelyeket a szájhagyomány szerint házassodni készülő fiatal férfiaknak kellett a faluból a várba felcipelniük bizonyítván férfias rátermettségüket (valójában a vár védelmében játszottak szerepet). Resinár déli végén ismét metamorf kőzeteket (albit-kloritos palák, kvarcpalák). Ránk esteledett mire a szenterzsébeti evangélikus temetőbe értünk, ahol megkoszorúztuk Johann Michael ACKNER híres ásványtanász sírját.

A bányászati, kohászati szekció egész napos szakmai kirándulása során a résztvevők megtekinthették Fehéregyházán a Petőfi Múzeumot, majd Segesváron sétát tettek a várban. Bertahalmon a világörökség részét képező Erődtemplomot látogatták meg, majd Vízaknán keresztül tértek vissza Nagyszebenbe.

Plenáris előadások a kőzetan-geokémia, a vaskohászat területét érintették, illetve visszatekintettek a gázkitermelés és a bányamérnökképzés múltjára és képet kaphattunk egy környezetvédelmi vállalkozás célkitűzéseiről is. Kilenc különböző szekcióban ötvenhét előadás hangzott el, míg a plenáris előadások szünetében tizenkét poszter került

bemutatásra. Az előadások és poszterek absztraktjai egy 250 oldalas konferenciakiadványban jelentek meg, illetve a szervezők az elmúlt 10 év absztraktköteteit pdf-formátumban egy CD-n is közreadták. A jubileumi, 10. BKF konferencia után vizatekintve elmondható, hogy a konferenciasorozat beváltotta a hozzá fűzött reményeket és mára már hagyománnyá vált! Reméljük, hogy ugyan ezt elmondhatjuk majd a következő évtizedekben is.

GMÉLING Katalin
MTA, Izotópkutató Intézet

A Magyarhoni Földtani Társulat 155. Rendes Közgyűlése 2008. március 12.

HAAS János, a Társulat elnöke átadta a hatvan és az ötven éves társulati tagságot elismerő okleveleket. Hatvan éve társulati tag: BÁRDOSSY György és SIPOSS Zoltán. Ötven éve társulati tag: BÁLDI Tamás, CZÉHMESTER Margit, GÉCZY Barnabás, HERNYÁK Gábor, PAP Sándor, SÁG László, SZENTIRMAI István, VÁNDORFI Róbert és VINCZÉNÉ Dr. SZEBERÉDI Helga.

ZIMMERMANN Katalin a Társulati Emlékgyűrűt kapta meg.

Az elnökség BERKESI Márta „Tihany alatti felsőköpenyből származó peridotit xenolitok CO₂-gazdag fluidumzárványainak komplex vizsgálata” c. kiemelkedően magas színvonalú diplomamunkáját Kriván Pál alapítványi emlékéremmel, UHRIN András, SZTANÓ Orsolya „Reconstruction of Pliocene fluvial channels feeding Lake Pannon (Gödöllő Hills, Hungary)” c. kiemelkedően magas színvonalú cikkét Semsey Andor-emlékéremmel díjazta.

26. Miskolci Nemzetközi Ásványfesztivál 2008. március 8–9.

A hagyományos 26. Miskolci Nemzetközi Ásványfesztivál a korábbiakhoz hasonlóan nagy nemzetközi érdeklődést vonzott. A főszervező MÁDAI Ferenc volt. A rendezvény alkalmából jelent meg az intézet gondozásában a Miskolci Egyetem Közleményei sorozat 74. kötete az alkalmazott ásvány- és kőzettan témakörébe vágó tanulmányokkal, SZAKÁLL Sándor szerkesztésében.

Ifjú Szakemberek Ankétja 2008. március 28–29, Baja

Eredmények:

Elméleti kategória:

1. UHRIN András (ELTE FFI, Általános és Alkalmazott Földtani Tanszék): Üledékképződési ciklusok és kialakulásuk okai a Pannon-tó egyes részmedencéiben.

1. HEREIN Máttyás (ELTE FFI, Geofizikai és Űrtudományi Tanszék): A termikus földköpeny-konvekció numerikus modellezése különböző geometriák esetén.

3. RABI Márton, MAKÁDI László, BOTFALVAI Gábor, SZENTESI Zoltán, ŐSI Attila (ELTE FFI Óslénytani Tsz. MTM, Föld- és Óslénytár): Az iharkúti késő-kréta (santoni) gerinces lelőhely faunájának átfogó bemutatása.

3. PETROVSZKI Judit (ELTE FFI, Geofizikai és Űrtudományi Tanszék): A Körös vízrendszer morfológiai vizsgálata, neotektonikai következtetésekkel.

Gyakorlati kategória:

1. PÓKA Andrea, KOMORÓCZI Zoltán (ELTE FFI, Geofizikai és Űrtudományi Tanszék): Hőáram anomáliák vizsgálata Magyarország területén 2. A paleoklimatikus változások, üledékképződés és a vízáramlás hőáramra gyakorolt hatásának modellezése.

2. KÁRMÁN Krisztina (ELTE FFI, Kőzettani és Geokémiai Tanszék): A szelénrel kapcsolatos környezetgeokémiai és biogeokémiai kutatások eredményei

2. NAGY Hedvig Éva (ELTE FFI, Kőzettani és Geokémiai Tanszék): Környezettudományi vizsgálatok az egykori mecseki uránbánya környékén.

3. CZAUNER Brigitta, VOJNITS Anna, MÁDLNÉ SZŐNYI Judit (ELTE FFI, Alkalmazott és Környezettudományi Tanszék): A Kelemenszék hidrogeológiai célú felmérése.

Poszter kategória:

1. TÓTH Judit (Mol Nyrt. KT IMA Új Technológiák és K+F): Gazolin típusú szénhidrogén illékonyági és szorpciós tulajdonságainak vizsgálata.

1. FÜSI Balázs, GULYÁS Ágnes, GRENERCZY Gyula, PASZERA György (Eötvös Loránd Geofizikai Intézet): Felszínmozgások Budapesten – Radarinterferometriás (PSInSAR) mérések első feldolgozása.

3. VIRÁG Attila (ELTE FFI, Óslénytani Tanszék): Ormányosleletek (Mammalia, Proboscidea) a bükkábrányi lignitösszlet fedő rétegsorából.

Különdíjak:

MÁFI

HAVANCSÁK Izabella (ELTE FFI, Kőzettani és Geokémiai Tanszék): Spinellbe zárt szilikátolvadék-zárványok tanulmányozása a Mirdita ofiolit öv bazalt teléireiben (Albánia).

MBFH

TARI Csilla, SZANYI János, KOVÁCS Balázs (Szegedi Tudományegyetem Ásványtani, Geokémiai, és Kőzettani Tanszék): A Ráckevei Duna és az Ócsai Tájvédelmi Körzet között elhelyezkedő kavicsbányák hidarulikai hatásai.

MFT

TÓTH Emőke (ELTE FFI, Óslénytani Tanszék): Őskörnyezeti változások a Középső-Paratethys medencéjében a szarmata folyamán.

MFT Ifjúsági Alapítvány

BODOR Sarolta (ELTE FFI, Kőzettani és Geokémiai Tanszék): A Cserdi Konglomerátum Formáció kavicsanyagának kőzettani vizsgálati eredményei (XV. szerkesztetű kutatató fűrés, Nyugat-Mecsek).

KLÉBESZ Rita (ELTE FFI, Kőzettani és Geokémiai Tanszék): A balatonmáriai trachandezit kőzettana és geokémiája.

Mecsekérc Zrt.

HERCZEG Ádám (ME, Geofizikai Intézeti Tanszék): Talajszennyeződés detektálásának és vizsgálatának támogatása geoinformatikai módszerekkel.

Mol Nyrt.

PARIPÁS Anikó Noémi (ME, Műszaki Földtudományi Kar): Mecseki kőszéntelepek magmás benyomulások okozta felfűtésének modellezése Heat 3D szoftverrel.

MTA GGKI

OBERLE Zoltán (MTA BME Geodinamikai és Fizikai Geodéziai Kutatócsoport, Fömi KGO, Pénc): PSInSAR adatok földügyi szolgáltatásba való integrálása.

TXM Kft.

SZABÓ Barbara, SCHUBERT Félix, M. TÓTH Tivadar (Szegei Tudományegyetem Ásványtani, Geokémiai és Kőzettani Tanszék): Repedezett szénhidrogén rezervoár cementációjának komplex vizsgálata Úllés térségében.

Közönségszám

HEREIN Máttyás (ELTE FFI, Geofizikai és Űrtudományi Tanszék): A termikus földképeny-konvekció numerikus modellezése különböző geometriák esetén.

A MTESZ Gyémántjubiléumi Éve és a Magyar Műszaki Értelmiség Napja

Alapos előkészítő munka után egy eseménysorozattal emlékezett meg a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége és annak 40 tagegyesülete a MTESZ megalakulásának 60. születésnapjáról, valamint a Magyar Műszaki Értelmiség Napjáról. Az előbbire május 8-án került sor a MTESZ Kossuth téri székházában, ahol dr. GORDOS Géza elnök előbb a földszinti aulában ünnepélyes keretek között megnyitotta az „*Alkotó Magyarok*” nevet viselő kiállítást, amely a természettudományok és a műszaki tudományok területén maradó tudományos és gyakorlati eredményeket elért kutatók életútja és eredményeik kerültek tömör fogalmazásban bemutatásra. Ezek sorában számos Nobel-díjasunk mellett a földtudomány területéről EÖTVÖS Loránd nevét kell kiemelnünk. Megnyitójában az elnök röviden áttekintette a MTESZ-ben tömörült egyesületek, társulatok számának a 19. és 20. században a tudomány fejlődésével és diverzifikálásával összhangban történő növekedését. Ennek kapcsán megemlítette a Magyarhoni Földtani Társulatot is, mint a legidősebb folyamatosan működő természettudományi egyesületet, amely ez évben ünnepli alapításának 160. évét.

A gyémántjubiléumi ünnepi ülés ünnepi beszédét ugyancsak GORDOS Géza elnök mondta el. A köszöntők sorát VILÁGOSI Gábor, a Magyar Országgyűlés alelnöke nyitotta meg, melyet a Mérnökök Világszövetségének képviselője, majd a MTESZ tagegyesületek képviselője követett. Ezt követően PÁRTOS Ferenc az NKTH elnöke a *kutatás-, fejlesztés-, innováció keretrendszerének fejlődését*, NÉMETH József a MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottságának elnöke *Örökség és megújulás* címen értékelte a megtett utat.

A kitüntetések sorát MOSONYI Emil, a MTESZ alapító közgyűlésének levezető elnökének és TÓTH Jánosnak főtítkárnak átadta a Jubileumi Emlékérem arany fokozatát. A továbbiakban összesen közel száz Jubileumi Emlékérem került átadásra. Ezek sorában a MTESZ eddigi elnökei, a MTESZ testületek (bizottságok) elnökei és kiemelkedő aktivitást mutató tagjai, a MTESZ területi szervezetek nagy számú volt és jelenlegi elnöke, a MTESZ állományában lévő több vezető és a tagegyesületeknek néhány olyan vezetője, aki hosszú időn keresztül intenzív kapcsolatot tartott a MTESZ-szel. A jubileumi év kapcsán külön elismerésben részesült néhány tagegyesület ügyvezetője, valamint a MTESZ-nek legalább 30 éve állományban lévő alkalmazottja is.

Az ünnepi ülést fogadás zárta.

A MTESZ kezdeményezésére SZILI Katalinnak az Országgyűlés elnökének fővédnöksége mellett a Parlament kongresszusi termében május 10-én került megrendezésre a Magyar Műszaki Értelmiség napja. Ehhez kapcsolódóan ugyancsak kiállításra kerültek a jubileumi év kapcsán részletesen felújított tablók azzal a nem titkolt céllal, hogy a parlamenti képviselőknek legyen lehetőségük arra, hogy megismerkedjenek a műszaki és természettudományos értelmiségnek az ország és a világ tudományos és gazdasági életében játszott szerepével és, hogy felismerjék, a hasonló szemlélet és ennek megfelelő parlamenti törvények nélkül esélyünk sincs a jövő sikeres alakítására.

Az ünnepi rendezvényen a fővédnök külföldi útja miatt VILÁGOSI Gábor az Országgyűlés alelnöke nyitotta meg az ünnepi ülést. Ünnepi köszöntőt az alábbi szervezetek képviselői mondtak: a felsőoktatási intézmények nevében a Miskolci Egyetem rektora (PATKÓ Gyula), a Magyar Tudományos Akadémia (PÁLINKÁS József elnök), MTESZ (GORDOS Géza elnök), a Magyar Mérnöki Kamara (KOVÁTS Gábor, elnök), Magyar Innovációs Szövetség (SZABÓ Gábor elnök), Magyar Mérnökakadémia (GINSZTLER János elnök), a MTESZ tagegyesületek nevében TOLNAY Lajos az OMBKE elnöke). A Mérnökök Világszövetsége elnöke (Barry GREAR Ausztrália) elektronikus levélben köszöntötte a 60 éves MTESZ-t.

Az ünnepi köszöntőket követően 3 előadásra került sor. MOLNÁR Károly a BME rektora és egyúttal a frissen kinevezett a kutatás-fejlesztésért felelős tárca nélküli miniszter a mérnökök szerepéről és lehetőségeiről beszélt *Európaiságunk mérőföldkövei* című előadásában. BOGSCH Erik, a Richter Gedeon Nyrt. vezérigazgatója *Richter – az innováció tradíció* címen arról tájékoztatta a hallgatóságot, hogy milyen meghatározó szerepet játszott a cég egész életében az innováció. STRAUB Elek a Magyar Telekom Nyrt. nyugalmazott elnök vezérigazgatója az infokommunikáció határtalan voltáról győzte meg a hallgatóságot *Infokommunikáció határok nélkül* címen megtartott előadásában.

Az ünnepi rendezvényt az Országgház Vadász termében megtartott fogadás zárta.

Úgy vélem a MTESZ hosszú vajúdás, belső gazdasági gondjaival való elfoglaltsága után végre megtalálta azt az utat, amely a természettudományos és műszaki értelmiség érdemi és eredményes tevékenységéhez, boldogulásához, és egyúttal az ország sikeres gazdasági felemelkedéséhez vezet még ebben az energia- és nyersanyagforrásoknak egyre nyilvánvalóbbnak látszóan kimerülő világában is.

Sok sikert MTESZ, sok sikert tagegyesületek!

CSÁSZÁR Géza

Személyi hírek

Gyász hírek

Értesítjük Tagtársainkat, hogy MOLNÁR József okl. geológus-mérnök kollégánk március 10-én, életének 90. évében váratlanul elhunyt. A magyar földtan és bányászat, és az alkalmazott földtani kutatás kiemelkedő tagját veszítettük el. Hamvasztás utáni búcsúztatása 2008. április 7-én 15 órakor volt a Fiumei úti temető szóróparcellájában. Emlékét megőrizzük!

Az MFT Elnöksége és a Tudománytörténeti Szakosztály megrendülten tudatja, hogy Dr. SZEPESHÁZY Kálmán geológus, a Társulat tiszteleti tagja 2008. március 3-án, életének 86. évében váratlanul elhunyt. Temetése 2008. március 11-én Nagybalogon (ma Velki, Szlovákia) volt. Emlékét megőrizzük!

Fájdalommal értesültünk róla, hogy örökre eltávozott NÉMETH Gusztáv (1931–2007) és MUCSI Mihály (1939–2008) tagtársunk, valamint VOFKORI László (1944–2008) erdélyi kollégánk. Emlékük szívünkben és munkáinkban tovább él!

MTA doktori cím

HORVÁTH Ferenc 2008. február 29-én megkapta az MTA doktora címet. Disszertációja címe: A Pannon-medence geodinamikája.

PhD védések

NAGYNÉ PÁLFALVI Sarolta (témavezető: Kázmér Miklós), ELTE, 2008: A Vértes eocén üledékképződési környezeteinek rekonstrukciója mikrofácies vizsgálatok alapján.

ÁDÁM László Zoltán, ELTE, 2007: A Sajó menti kőszénteleges összlet szekvenciasztratigráfiai vizsgálata, kora, ősföldrajzi viszonyai.

DEÁK József, ELTE, 2007: A Duna-Tisza köze rétegvíz áramlási rendszerének izotóp-hidrologiai vizsgálata.

HORVÁTH Zoltán, ELTE, 2007: Negyedidőszaki környezetváltozások nyomai poszt-pannóniai üledékeken és paleotalajokon.

RIPSZNÉ JUDIK Katalin, ELTE, 2007: A Medvednica hegység (Horvátország) paleozoos és mezozoos sorozatainak metamorf fejlődéstörténete, összehasonlítva az északkelet-magyarországi hasonló korú képződmények metamorfózisával

Könyv- és adatbázis-ismertetés

FÖZY István, SZENTE István: A Kárpát-medence ősmaradványai

Gondolat Kiadó, 2007.

Őnök nemsokára két kiváló paleontológus fossziliákról szóló könyvét fogják a kezükben tartani. Legalábbis ezzel a reménnyel ajánlom „A Kárpát-medence ősmaradványai” című gazdagon illusztrált és egyben tudományos precizitással megírt népszerűsítő kézikönyvet.

Általában gyanakodva fogadjuk azokat a vaskos könyveket, melyektől méretük és címük alapján átláthatatlan, egyhangú adatmennyiséget várunk. Ez a félelem jelen könyv esetében azonban teljesen alaptalannak bizonyul, az olvasó friss, korszerű munkát vehet a kezébe. Az ősmaradványok bemutatása és ábrázolása mellett a szerzők a legújabb tudományos eredmények ismertetésére is törekedtek. Nyugodtan állíthatjuk, ez sikerült is, hiszen a felhasznált és egyben ajánlott irodalmi összefoglalóban olyan publikációkat is találunk, melyek ez elmúlt két évben jelentek meg.

FÖZY István és SZENTE István munkája szerencsés ötvözet a földtörténettel, rendszeres őslénytanal, illetve tudománytörténettel foglalkozó tankönyvnek, de emellett az érdeklődő laikusok számára is hasznos kézikönyv lehet. A közel félezer oldalon enciklopédikus keresztmetszetét kapjuk a legfontosabb Kárpát-medencei ősmaradványoknak. Az elmúlt másfélszáz év alatt összegyűjtött és a legkülönbözőbb hazai, illetve szomszédos országbeli gyűjteményekben elhelyezett ősmaradványokat földtörténeti időrendben tárgyalják a szerzők. A nagyobb időrendi fejezeteken belül rendszertani csoportosításban kapunk képet az egykori élet növényi és állati képviselőiről és azok sztratigráfiai, paleoökológiai vagy paleobiológiai jelentőségéről. Kiválóan és rendkívül hasznosnak tartom, hogy a szerzők egy-egy adott kor legfontosabb paleoklimatológiai eseményeinek bemutatásával, az adott időre jellemző, ősmaradványokban gazdag kőzetek rövid leírásával és képződési körülményeik ismertetésével földtörténeti keretet adnak a könyvnek. Hasonlóan hasznos és érdekes része az egyes fejezeteknek a legnevezetesebb Kárpát-medencei lelőhelyek bemutatása és a „tesz-vesz a paleontológus” cikkely, ami a legfontosabb őslénytani praktikákról ad rövid, tömör, de érthető leírást. A könyv közérthető nyelvezete, gyakran könnyed stílusa és a külön-külön kutatókról vagy a különleges leletekről szóló anekdoták élvezetes olvasmánnyá teszik a művet. A mikro- illetve makrofossziliákról, illetve a híres vagy kevésbé ismert feltárásokról készült több mint ezer fotó és rajz, valamint a rendkívül igényesen összeállított közel nyolcvan színes fotótábla pedig még tovább emeli a kötet színvonalát. Az utolsó fejezetben az ősmaradványokat befogadó, helyenként hanyatott sorsú intézmények történetéről olvashatunk, alapításuktól napjainkig.

A tárgyalta könyvnek két rétege van: az egyik a kínosan precíz őslénytani összefoglalás, amely eleget tesz az ismeretterjesztő művekkel szemben felállítható követelményeknek; a másik réteg az ősmaradványok szépségét, gyakran bizonyos misztikumát, helyenként kalandos történetét bemutató izgalmas leírás, szoros összefüggésben az előbbivel, de mindig önálló jelentőséggel.

Böngésszék és olvassák ezt a könyvet, hiszen ez volt a szerzők álma. Ez a fontos mű mindannyiunk könyve, FÖZY és SZENTE

kollégák, de talán az összes hazánkban, vagy a közelben dolgozó paleontológus munkájának, szívének legbecesebb, életének legfontosabb része. Nem kötelező, de majd nem.

A kötet 456 oldal megvásárolható a kiadónál 9950 Ft-os áron, megrendelhető a Magyar Állami Földtani Intézet könyvtárában 7000 Ft-os áron.

OZSVÁRT Péter

NAGY Mihály: A kabai meteorit.

The meteorite of Kaba (Summary).

Debreceni Református Kollégium, Debrecen. 2008.

A szép kiállítású 80 oldalas kis könyvet dr. Nagy Mihály tanár írta, aki a Debreceni Református Kollégium ásványgyűjteményének őrzője, számos ásványtani népszerűsítő és történeti munka szerzője. A könyv megjelenésére az adott alkalmat, hogy 2007-ben volt a 150 éves évfordulója a kollégium gyűjteményében őrzött kabai meteorit lehullásának. A kő-meteorit jelentőségét az adja, hogy a szenes kondritok viszonylag ritka csoportjába tartozik.

Történelmi és természettudományi szempontból is érdekes a lehullás és megtalálás körülményeinek pontos ismerete. Az eltelt 150 év eseményeinek leírásából kitűnik, hogy a Kollégium mindig nagy büszkeségének tartotta a meteoritot, és soha nem volt hajlandó engedni azoknak a próbálkozásoknak, amelyek el akarták vinni innen. A kötethez írt előszavában Bölcskei Gusztáv püspök ezt az értékőrzést szimbolikus jelentőségűnek tekinti, és kiemeli, hogy „a Kollégiumban kezdettől fogva folyt a természettudományok oktatása, ez egyáltalán nem volt idegen az egyháztól”.

A meteoritról az első leírást Török József, a Kollégium tanára készítette, amely már egy év múlva, 1858-ban megjelent az Akadémiai Értesítőben. Még ugyanebben az évben, majd 1859-ben jelentek meg C. M. WÖHLER göttingeni vegyész professzor elemzései, amelyek világviszonylatban elsőként mutattak ki szerves anyagot kozmikus eredetű testből. Ezt WÖHLER bitumenes jellegűnek határozta meg, és feltételezte, hogy jelenléte a földön kívüli élet bizonyítéka. Bár ezt a magyarázatot később elvetették, továbbra is nagy jelentőségű magának a szerves anyagnak a jelenléte és első kimutatása 150 évvel ezelőtt.

A könyv végül beszámol a jubileum megünneplésének eseményeiről, amelyek részben Debrecenben, részben a lehullás helyén, Kabán zajlottak, és a tudományos üléstől a kiállításon át a diákok által előadott színdarabig terjedtek. A kötetet a Magyarhoni Földtani Társulat Tudománytörténeti és Ásványtan-Geokémiai Szakosztályainak 2008. május 19-én, Budapesten tartott ülésén mutatta be a Szerző. Ezen a szakülésen Papp Gábor Sztróky Kálmán Imre vizsgálatairól emlékezett meg. Kubovics Imre és Ditrői Puskás Zuárd előadása a legújabb kutatások részben még nem is publikált eredményeiről számolt be. A legfontosabb új eredmények a meteorit ún. fehér zárványaira és a szerves anyag pontosabb meghatározására vonatkoznak. Többek között tömegspektrométeres gáz-kromatográfiával számos bonyolultabb szerves vegyületet, köztük aminosavakat is ki lehetett mutatni. Ezeknek az eredményeknek a nyomtatásban való közzétételét nagy érdeklődéssel várjuk.

VICZIÁN István

Geotermikus Adatbázis

A Geotermikus Koordinációs és Innovációs Alapítvány (GEKKO) a Baross Gábor Program, „Szakmai szolgáltató- és innovációs transzfer-hálózat kiépítése a termálföld és a geotermikus energia fenntartható dél-alföldi hasznosításáért” című pályázat keretében, geotermiával foglalkozó cég-, szakértő- és technológiai információs adatbázist hozott létre a geotermikus kutatásban, fejlesztésben és hasznosításban érdekelt magyarországi cégek, intézmények és

szervezetek, valamint a kapcsolódó szakértők összefogása és áttekinthetősége érdekében.

Az adatbázisban jelenleg több mint 600 meghatározó hazai geotermikához közvetlenül, vagy közvetve kötődő kompetenciaelem közötti keresésre és szűkítésre nyílik mód, különböző szabad kulcsszó, szakkifejezés és több egyéb paraméter (város, régió stb.) használatán keresztül.

Az adatbázis további bővítését és állandó aktualizálását a bővülő piaci lehetőségek és az ehhez kapcsolódó fokozódó szakmai, ipari és

civil érdeklődés indokolja, így a közeljövőben várható az adatbázis adatállományának további növekedése.

Az adatbázis a www.geotermikus-adatbazis.hu címen érhető el, ahol szívesen várunk minden érdemi hozzászólást az oldal fórumában, illetve e-mailen az info@geotermikus-adatbazis.hu címre küldött levelek formájában.

JÁNOSI Tibor

A díjat *Bendzsel Miklós*, a Magyar Szabadalmi Hivatal elnöke adta át *Fancsik Tamás*nak az intézet igazgatójának 2008. április 26-án, az ENSZ szellemi tulajdon világnapja előestéjén, a Károlyi-Csekonics Rezidencián rendezett ünnepségen

A Magyar Szabadalmi Hivatal a kezdetektől fogva célul tűzte ki az ars és a techné összekapcsolását a magyar művészeti és technológiai kultúra örökségének ápolásában, közvetítésében és védelmében jeleskedő intézmények előtti tisztelgéssel az ugyancsak 2000-ben alapított, Millenniumi Díjával.

A 2008. évi díjazottak között van a **Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet**, amely száz évvel ezelőtt jött létre névadója világraszóló felfedezése, az Eötvös-inga gyakorlati hasznosítására a világ első alkalmazott geofizikai intézeteként, napjainkig magas színvonalon szolgálva a nemzet gazdaságát.

A Nemzetközi Földmérési Szövetség, a korszak kiemelkedő jelentőségű tudományos társasága 1906-ban Budapesten tartotta kongresszusát, amelyen báró Eötvös Loránd beszámolt a gravitációval kapcsolatos kutatásairól, majd a gyakorlatban is bemutatta — a később Eötvös-inga néven világhírűvé vált — nehézségi variométerének terepi alkalmazását.

A kongresszus résztvevőinek lelkes fellépése nyomán a magyar kormány a megfelelő pénzeszközök rendelkezésre bocsátásával lehetővé tette a világ első alkalmazott geofizikai intézetének létrejöttét. Az anyagi áldozat busásan megtérült, Eötvös kutatócsoportja hamarosan, a torziós inga segítségével a világon elsőként mutatott ki felszíni mérésekkel olajmezőt. Az Eötvös halála után az alapítóról elnevezett Magyar Királyi báró Eötvös Loránd Geofizikai Intézet első vezetői Eötvös egykori tanítványai lettek: Pekár Dezső, később Fekete Jenő.

Az intézet világszerte folyó tevékenységében az Eötvös-inga egyre korszerűbb változataira épülő gravitációs és földmágneses kutatás játszott a főszerepet. De ezekkel párhuzamosan gyorsan meghonosodtak az akkoriban megjelenő új geofizikai kutatási eljárások is, például a szeizmikus, a geoelektromos, illetve a mélyfúrás-geofizikai módszerek.

A második világháborút követően az utolsó Eötvös-tanítvány, **Renner János**, majd **Dombai Tibor**, később **Müller Pál** igazgatósága idején Magyarország növekvő nyersanyagigénye, ill. a geofizikai expedíciók kedvező feltételeket teremtettek az intézet további fejlődéséhez. Szinte minden geofizikai kutató módszert aktívan műveltek, műszereket fejlesztettek és gyártottak. Kiváló szakemberei — csakúgy mint a két világháború között — világszerte keresettek voltak.

A rendszerváltozás körüli években az intézet történetének legnehezebb éveit élte. Eltűnt a keleti piac, az intézeti műszerfejlesztés és gyártás létalapja, minimálisra zsugorodott a hazai kutatási igény. A kényszerű leépítések és átalakulások nyomán létszáma a tizedére csökkent, de súlyponti tevékenysége maradt az információkezelés és az állami adatszolgáltatás, a környezetvédelem, valamint a nemzetközi együttműködéssel végzett kutatás-fejlesztés.

A ma is önálló **intézet** jelenleg egyes országos projektek magas színvonalú végrehajtásával, a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal felügyelete alatt az állami földtani feladatokat látja el.

Tudásbázisára támaszkodva számos **kritikus helyzetben** szakmai megalapozottsággal támogatja a nemzet érdekérvényesítő törekvéseit, mai feladatai között kiemelt gazdasági jelentősége van a radioaktív hulladék-elhelyezési kutatásoknak és a széndioxid-elhelyezési felméréseknek.

A száz év muzeális értékeit, dokumentumait pedig az intézetben nyilvánosan látogatható Eötvös Gyűjtemény mutatja be.

Millenniumi Díjat kapott a 100 éves Eötvös Loránd Geofizikai Intézet az ENSZ szellemi tulajdon világnapja alkalmából

Az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete 2000. évi közgyűlésén döntött arról, hogy április 26-át a világ társadalmi fejlődéséhez és haladásához meghatározó módon hozzájáruló műszaki alkotók és művészek munkásságának, eredményeik védelmének szentelt világnappá nyilvánítja.

Az elmúlt években a Magyar Szabadalmi Hivatal, a világ iparjogvédelmi és szerzői jogi intézményeihez hasonlóan, változatos programokkal, rendezvényekkel, akciókkal és kezdeményezésekkel valósította meg a közösen vállalt célkitűzést, az alkotóerő reflektorfénybe állítását, a szellemi tulajdon oltalma népszerűsítését és művelésének társadalmi figyelemmel való elismerését.

Helyreigazítás

MÁRTON Emő, MÁRTON Péter, ZAJZON Norbert: Környezeti mágnesség – mágneses részecskék szerepe az antropogén porszennyezés detektálásában c. cikkének angol összefoglalója hibásan jelent meg. Az eredeti összefoglalást helyreigazításként közöljük.

Environmental magnetism-the role of magnetic particles in tracing the condition of environment

Abstract

Environmental magnetism, a relatively new science, involves the application of standard rockmagnetic techniques to solve problems arising in palaeoclimatic and provenance studies in various sediments, in studies of pedogenesis in soils and in detection of environmental pollution. In this paper we are concerned only with the latter. Anthropogenic pollution sources, such as coal burning plants, steelworks, cement factories and vehicular traffic, all produce magnetic particulates which after travelling some distance in air may be deposited on vegetation and buildings or fall directly onto the topsoil. With modern equipment it is possible to get useful magnetic signals from environmental material even if the magnetic component is just a minute fraction of the sample. Magnetism thus can be used as a tracer of environmental conditions. E. g. soil pollution by heavy metals can be detected by susceptibility measurements on account of the correlation established of high magnetic susceptibility with elevated concentrations of Cu, Pb, etc. (STRZYSZCZ 1993, STRZYSZCZ et al. 1996, HAY et al. 1997, HANESCH & SCHOLGER 2002, MÁRTON & MÁRTON 2006). After reviewing the basics of magnetic susceptibility, we proceed to present results of the application of this technique as follows.

We measured the susceptibility of samples from tree trunks to detect pollution against distance from a road with heavy traffic along a perpendicular bystreet and found that the pollution can be traced to a distance of about 90 m from the main traffic (Table I). We also identified angular and spherular particulates by SEM of Fe-oxide and sulphide as well as of metallic Fe composition as the sources of the susceptibility signal (Fig. 1).

The North-Hungarian Inspectorate for Environmental Protection runs monitoring stations in the township of Miskolc and environs (Fig. 2) to collect monthly samples of settled dust. Both water soluble and water insoluble components of the samples are weighed. We studied their samples of water insoluble dust collected between February, 2005 and April, 2006 by susceptibility measurement. If all data are put together, it turns out that the mass-specific susceptibility tends to decrease with increasing sample mass which suggests that the magnetic pollution can be high even if the quantity of dust remains low (Fig. 3). The highest magnetic signals were obtained for the station DAM Rt. (an electrosteel works), the main source of industrial pollution, the effect of which and neighbouring ironworks can at times be detected even at the distant Szent Ferenc Kórház (an hospital and TB sanatorium). However, it is reassuring that housing (e. g. Martintelep) and recreation areas (e. g. Tapolca) are relatively clean of magnetic pollution (c. f. Figs. 2 and 4).

Finally, we studied settled dust samples from Cluj county (Romania) which were collected under the same conditions as the ones in Miskolc. By courtesy of FARKAS & WEISZBURG (2006) we received samples from nine stations for various months between March and June, 2003 already separated by them into seven grainsize fractions from $> 400 \mu\text{m}$ to $< 1 \mu\text{m}$ of which the second smallest ($32 \mu\text{m} - 1 \mu\text{m}$) contributes most to the mass of the samples (Fig. 6). Even after sampling for mineralogy, all samples were of sufficient mass to measure the magnetic susceptibility, but meaningful values of mass specific susceptibility were calculated only for samples/month/fractions as shown in Table II. It is remarkable, that irrespective of the source of pollution (shown in op. cit. above) it is the ($32 \mu\text{m} - 1 \mu\text{m}$) grainsize fraction which exhibits significant mass specific susceptibility in almost all samples and also this is the grainsize range in which the occurrence of the Fe-oxide spherules may be expected.

Pilot samples were subjected to Curie temperature runs both from Miskolc and Cluj county to identify the source of magnetic signals which turned out to be magnetite (Fig. 7). The concentration of magnetite goes up to 13% of mass in the Miskolc samples and only to 3% in the Cluj county samples.

A cikk utolsó irodalmi tétele helyesen:

STRZYSZCZ, Z., MAGIERA, T. & HELLER, F. 1996. The influence of industrial immission on the magnetic susceptibility of soils in Upper Silesia. – *Studia Geophysica et Geodaetica* **40**, 276–286.

A hibákért a technikai szerkesztő az Olvasók és a Szerzők elnézését kéri.

PIROS Olga